

Initiatiefadvies ter voorbereiding van de Klimaatconferentie van de Verenigde Naties (COP27)

- **Vorbereid door de werkgroep 'Energie en Klimaat'**
  - **Goedgekeurd door de Algemene Vergadering via schriftelijke procedure op 28/10/2022 (zie bijlage 1)**
  - **De oorspronkelijke taal van dit advies is het Frans**
-

1. Context

- [a] De FRDO wil blijven bijdragen aan het internationale proces van strijd tegen de klimaatverandering. Daarom heeft de raad beslist om ter voorbereiding van de COP van Sharm el-Sheikh een initiatiefadvies in te dienen waarin met daarin de prioriteiten voor ons land.

2. Advies

2.1 Doelstellingen en rapportering

- [1] In het klimaatpact van Glasgow hebben de staten die partij zijn opnieuw bevestigd dat zij zich zullen blijven inspannen om de temperatuurstijging te beperken tot 1,5°C boven het pre-industriële niveau. Ze doen dat in het besef dat de gevolgen van de klimaatverandering in dat geval veel geringer zullen zijn dan bij een stijging met 2°C.

- [2] De FRDO vindt het belangrijk dat België zijn internationale verbintenissen nakomt die het op vorige klimaatconferenties is aangegaan.

- [3] Er gaapt echter nog steeds een kloof tussen het verwachte effect van het nationaal vastgestelde bijdragepakket (*nationally determined contribution* – NDCs) en de inspanningen die nodig zouden zijn om overeenkomstig het Akkoord van Parijs ruim onder een stijging van de wereldwijde gemiddelde temperatuur met 2°C te blijven.

Daarom vraagt de FRDO aan België om aan te dringen op een hoger ambitieniveau, zodat de inspanningen van alle betrokken staten beter aansluiten bij het Akkoord van Parijs.

- [4] De raad is positief over de afspraken die zijn gemaakt over de jaarlijkse rapportering van de klimaatinspanningen en verzoekt België ervoor te pleiten dat een dergelijke rapportering aan het UNFCCC:

- uniform zou worden, zodat de gegevens duidelijker en gemakkelijker te interpreteren en te verwerken zijn

- niet alleen zou kijken naar wat is bereikt, maar ook naar wat niet is bereikt en hoe het beleid moet worden bijgestuurd om dit alsnog te bereiken.

2.2 Principes en voorwaarden van het Belgische onderhandelingsmandaat bij COP27

[5] De FRDO vraagt dat België ervoor pleit om tijdens de onderhandelingen tijdens de COP27 rekening te houden met het volgende:

- het respect voor de milieugrenzen en de wil om de klimaatverandering te bestrijden, volgens het beginsel van de gemeenschappelijke maar gedifferentieerde verantwoordelijkheid
- het belang van een performante economie met een gegarandeerde energievoorziening en een mondiale aanpak, die onder meer leidt tot een 'gelijk speelveld' voor de bedrijven
- het belang van sociale rechtvaardigheid en een rechtvaardige transitie, met inachtneming van de vijf pijlers: sociale dialoog, het creëren van werkgelegenheid (investeringen, onderzoek en ontwikkeling, innovatie), opleiding en vaardigheden, respect voor de mensenrechten en de rechten van werknemers en werknemsters, en een krachtige, gecoördineerde sociale bescherming. De raad herinnert eraan dat de Internationale Arbeidsorganisatie richtlijnen¹ heeft uitgewerkt voor de implementatie van een beleid en maatregelen voor een rechtvaardige transitie;
- het belang van beleidscoherentie voor klimaat en duurzame ontwikkeling, met aandacht voor het feit dat de transitie in België niet ten koste mag gaan van de duurzame ontwikkeling in ontwikkelingslanden.

[6] De FRDO roept België op de nodige inspanningen te leveren om de vele verklaringen² die tijdens COP26 werden ondertekend, uit te voeren.

2.3 Mensenrechten

[7] De FRDO vraagt dat België in de internationale klimaatonderhandelingen een voortrekkersrol speelt voor wat betreft de bescherming van de mensenrechten en de gevolgen van de klimaatverandering voor de mensenrechten.

¹ International Labour Organisation (ILO), *Guidelines for a just transition towards environmentally sustainable economies and societies for all*, 2015. | https://www.ilo.org/africa/whats-new/WCMS_432859/lang--en/index.htm
² (1) Forest Agriculture Commodities and Trade Dialogue, <https://www.factdialogue.org/> | (2) Alliance for the Conservation of Rainforests, <https://www.oneplanetsummit.fr/en/coalitions-82/alliance-conservation-rainforests-194> | (3) Global Coal-to-Clean Power Transition Statement, <https://ukcop26.org/global-coal-to-clean-power-transition-statement/> | (4) Supporting the conditions for a Just Transition internationally, <https://ukcop26.org/supporting-the-conditions-for-a-just-transition-internationally/> | (5) Global Methane Pledge, <https://www.globalmethanepledge.org/> | (6) Glasgow Leaders' Declaration on Forests and Land Use, <https://ukcop26.org/glasgow-leaders-declaration-on-forests-and-land-use/> | (7) Global Forest Finance Pledge, <https://ukcop26.org/the-global-forest-finance-pledge/> | (8) COP 26 Congo Basin Joint Donor Statement, <https://ukcop26.org/cop26-congo-basin-joint-donor-statement/> | (9) Statement on Public Support for the Clean Energy Transition, <https://ukcop26.org/statement-on-international-public-support-for-the-clean-energy-transition/> | (10) COP26 declaration on accelerating the transition to 100% zero emission cars and vans, <https://www.gov.uk/government/publications/cop26-declaration-zero-emission-cars-and-vans/cop26-declaration-on-accelerating-the-transition-to-100-zero-emission-cars-and-vans> | (11) Clydebank Declaration for Green Shipping Corridors, <https://ukcop26.org/cop-26-clydebank-declaration-for-green-shipping-corridors/> | (12) India - UK Green Grids Initiative, <https://www.gov.uk/government/news/uk-and-india-launch-new-grids-initiative-to-deliver-clean-power-to-the-world> | (13) Because the Ocean, <https://www.becausetheocean.org/> | (14) Climate resilient and low carbon Health Systems, <https://www.bmj.com/content/375/bmj.n2734> | (15) Blue Leaders Declaration, <https://www.theblueleaders.org/> | (16) Breakthrough Statements, <https://ukcop26.org/cop26-world-leaders-summit-statement-on-the-breakthrough-agenda/> | (17) Declaration on Zero Emission Shipping by 2050, <https://em.dk/media/14312/declaration-on-zero-emission-shipping-by-2050-cop26-glasgow-1-november-2021.pdf> | (18) Declaration on Preserving Maritime Zones, <https://www.forumsec.org/2021/08/11/declaration-on-preserving-maritime-zones-in-the-face-of-climate-change-related-sea-level-rise/>.

2.4 Gender

- [8] De raad herinnert aan het uitgebreide werkprogramma van Lima³ en het bijbehorende genderactieplan (zie Besluit 3/CP.25) en roept België op om genderrechtvaardigheid effectief te blijven integreren in alle aspecten van de klimaatactie op nationaal en internationaal niveau.
- [9] De FRDO roept ook op om gendermainstreaming nog beter te integreren in de besluitvormings- en actieprocessen op klimaatgebied, zoals de globale wereldwijde balans van de implementatie van de Akkoorden van Parijs (*Global Stocktake*) en het UNFCCC Gender Action Plan.⁴ Hij roept op om in alle nationale en regionale delegaties nationale contactpunten voor gender en klimaatverandering aan te wijzen.

2.5 Klimaatfinanciering

- [10] In het advies⁵ ter voorbereiding van de Klimaatconferentie van de Verenigde Naties (COP26) had de FRDO een reeks aanbevelingen inzake klimaatfinanciering gedaan, die ook vandaag nog relevant blijven en waarvan er hieronder enkele in herinnering worden gebracht.
- [11] Volgens de raad moet het streefcijfer van 100 miljard dollar per jaar voor klimaatfinanciering (zowel publiek als privé) gehaald en zelfs verhoogd worden, hoewel dit streefcijfer volgens de prognoses in 2020 niet gehaald lijkt te zijn. De raad benadrukt dat het van belang is dat alle landen uit Bijlage II zich opnieuw inzetten om het financieringstekort in de periode tot en met 2025 weg te werken. Dat moet bovendien gepaard gaan met de uitwerking van een actieplan voor de manier waarop deze doelstelling zal worden bereikt en met de invoer van een uniform rapporteringsmechanisme om de transparantie en het goede beheer te bevorderen. In dit verband herinnert hij aan het COP26-besluit dat *"er bij de ontwikkelde landen op aan(dringt) hun collectieve voorziening van klimaatfinanciering voor adaptatie in ontwikkelingslanden tegen 2025 ten minste te verdubbelen ten opzichte van de niveaus van 2019 (...)"*⁶ De raad herinnert er tevens aan hoe belangrijk het is dat in dit verband rekening wordt gehouden met de genderdimensie.
- [12] De FRDO verzoekt België om op internationaal niveau proactief te werken aan duidelijke akkoorden over het proces om tegen 2025 een nieuwe doelstelling voor internationale klimaatfinanciering te bereiken die beduidend hoger ligt dan de huidige doelstelling en die specifieke subdoelstellingen omvat.
- [13] De raad herinnert België aan zijn plicht om met "nieuwe en bijkomende" middelen bij te dragen aan de internationale klimaatfinanciering en benadrukt het belang van internationale klimaatfondsen zoals het *Green Climate Fund*, het *Adaptation Fund* en het *Least Developed Countries Fund*, om de voorspelbaarheid van de financieringen, een evenwichtige besluitvorming, een evenwicht tussen de financiering van de aanpassing en de mitigatie en een directe toegang tot de financiële middelen te garanderen.

³ <https://www4.unfccc.int/sites/NWPStaging/Pages/Lima-Work-Programme-on-Gender.aspx>

⁴ <https://unfccc.int/topics/gender/workstreams/the-gender-action-plan>

⁵ 2021a13, 24/09/2021.

⁶ The Glasgow Climate Pact, §18. https://unfccc.int/sites/default/files/resource/cma2021_10_add1_adv.pdf

- [14] De raad wenst dat de verbintenissen⁷ van de federale en regionale entiteiten voor de internationale klimaatfinanciering als een strikt minimum worden beschouwd, dat zij een vooruitgang in stijgende lijn vormen (overeenkomstig artikel 9, lid 3, van het Akkoord van Parijs) en dat zij de begroting voor ontwikkelingssamenwerking niet belasten overeenkomstig artikel 4, lid 3, van het Raamverdrag van de Verenigde Naties inzake klimaatverandering.

2.6 Verliezen en schade

- [15] Voor de raad is het essentieel dat België er via het standpunt van de Europese Unie voor pleit om de kwestie van de financiering van verlies en schade (*loss and damage*) op de COP27-agenda te houden en effectief te bespreken tijdens de onderhandelingen.
- [16] De FRDO vraagt voldoende aandacht voor de schade die de klimaatverandering nu al aanricht in kwetsbare landen en gemeenschappen. In dat verband roept de raad op tot erkenning van de urgentie om binnen het UNFCCC een robuust, alomvattend en betrouwbaar specifiek financieringsfaciliteit voor verlies en schade te creëren, met inbegrip van nadere gegevens over de wijze waarop dit mechanisme op jaarbasis zal worden gefinancierd.
- [17] De FRDO roept op tot een proces om de omvang van de benodigde middelen voor verlies en schade vast te stellen en te bepalen hoe deze middelen naar de ontwikkelingslanden kunnen worden geleid op een manier die de fundamentele beginselen van het UNFCCC inzake billijkheid, rechtvaardigheid, onpartijdigheid en toegang eerbiedigt.
- [18] De raad roept ook op tot de volledige operationalisering van het Santiago-netwerk⁸ in zijn missie om de meest kwetsbare staten te ondersteunen.

2.7 Klimaatmigratie

- [19] De raad roept op tot de erkenning van het groeiende probleem van ontheemding door klimaatverandering en de noodzaak om op nationaal en internationaal niveau een strategie en concrete oplossingen te vinden.
- [20] In dat verband benadrukt de FRDO hoe belangrijk het is om de aanbevelingen van de UNFCCC *Task Force⁹ on Displacement* op nationaal en internationaal niveau uit te voeren.

2.8 Koolstofmarkt

- [21] Tijdens COP26 zijn afspraken gemaakt om artikel 6 van het Akkoord van Parijs concreet te implementeren. Toch zijn er nog enkele onzekerheden. Daarom vraagt de raad dat ons land pleit voor de realisatie van een impactanalyse van de overeenkomsten over dit onderwerp, om na te gaan of ze in overeenstemming zijn met de beginselen¹⁰ van San José.

2.9 Sectormaatregelen

---

⁷ Akkoord van 15/09/2022 over de verdeling van de opbrengsten van de veiling van emissierechten in het Europese ETS, de klimaatverantwoordelijkheid, de garantie van een Belgische minimumdoelstelling voor hernieuwbare energie en de internationale klimaatfinanciering.

⁸ <https://unfccc.int/santiago-network/about>

⁹ <https://unfccc.int/process/bodies/constituted-bodies/WIMExCom/TFD>

¹⁰ <https://cambioclimatico.go.cr/sanjoseprinciples/about-the-san-jose-principles/>

- [22] De raad vraagt dat België – samen met andere lidstaten van de *Powering Past Coal Alliance*¹¹ – opnieuw voorstelt om een tijdschema uit te werken voor een definitieve afbouw van steenkool als energiebron.
- [23] Landbouw is erg gevoelig voor en ervaart vaak als eerste de gevolgen van klimaatverandering. Daarom vestigt FRDO graag nog eens de aandacht op het *Koronivia Joint Work on Agriculture*.¹² De FRDO vraagt dat België er zeker zou op aandringen dat aanbevelingen met betrekking tot voedselzekerheid – die dus in lijn liggen met artikel 2, §1.b, uit het akkoord van Parijs – opgenomen worden in de beslissingen van de COP27.

2.10 Onderzoek

- [24] De FRDO herinnert aan het belang van innovatie om de klimaatambities te realiseren en vraagt dat België ervoor pleit om voldoende middelen uit te trekken voor onderzoek en ontwikkeling.
- [25] De raad roept op om een kwalitatief en kwantitatief onderzoek aan te moedigen naar de (potentiële) gevolgen van klimaatverandering voor zowel mensen als biodiversiteit.

2.11 Betrokkenheid van het maatschappelijk middenveld

- [26] De raad vraagt om de toegang tot de onderhandelingen voor alle partijen en waarnemers/waarneemsters te garanderen, met bijzondere aandacht voor een betere vertegenwoordiging van vrouwenorganisaties, LGBTQI+-personen en gemarginaliseerde groepen.
- [27] De FRDO eist tot slot dat de bescherming van activisten op Egyptisch grondgebied wordt gegarandeerd, zowel voor, tijdens als na de COP27.

---

¹¹ <https://www.poweringpastcoal.org/>

¹² De doelstelling van het *Koronivia Joint Work on Agriculture* is om de transformatie van ons landbouw- en voedingssysteem te bevorderen en synergieën te zoeken tussen mitigatie, adaptatie en landbouwactiviteiten.

Bijlage 1. Stemgerechtigde leden van de Algemene Vergadering die aan de stemming over dit advies hebben deelgenomen

Ledengroep	Stem VOOR	Stem TEGEN	ONTHOUDING	TOTAAL
Voorzitter en ondervoorzitters				
François-Xavier de Donnea	+			
Vanessa Biebel			+	
Mathieu Verjans	+			
<i>Totaal op 4 met stemrecht</i>	2	0	1	3
NGO's voor milieubescherming				
Arthur Fonsny	+			
<i>Totaal op 3 met stemrecht</i>	1	0	0	1
NGO's voor ontwikkelingssamenwerking				
Thierry Kesteloot	+			
Véronique Rigot	+			
<i>Totaal op 3 met stemrecht</i>	2	0	0	2
Werknemersorganisaties				
François Sana	+			
Christophe Quintard	+			
Thomas Vael	+			
Hadrien Vanoverbeke	+			
<i>Totaal op 6 met stemrecht</i>	4	0	0	4
Werkgeversorganisaties				
Ineke De Bisschop			+	
Diane Schoonhoven	+			
Piet Vanden Abeele			+	
Françoise Van Tiggelen			+	
<i>Totaal op 6 met stemrecht</i>	1	0	3	4
Jeugdorganisaties				
<i>Totaal op 2 met stemrecht</i>	0	0	0	0
TOTAAL van de stemmen op 24 met stemrecht	10	0	4	14

Bijlage 2. Vergaderingen ter voorbereiding van dit advies

De werkgroep “energie en klimaat” vergaderde op 20 september en 10 oktober 2022 om dit advies voor te bereiden.

Bijlage 3. Personen die hebben meegewerkt aan de opstelling van dit advies

Voorzitterschap

Prof. Jean-Pascal VAN YPERSELE (UCLouvain, voorzitter van de werkgroep)

Leden en hun vertegenwoordigers

- Yelter BOLLEN (BBL)
- Sacha DIERCKX (ABVV)
- Hanne LEIRS (Boerenbond)
- Sebastiaan MARIEN (VBO)
- Rebecca THISSEN (CNCD-11.11.11)
- Olivier VAN DER MAREN (VBO)

Wetenschappelijke raadgever

Jacques DE GERLACHE (Greenfacts)

Secretariaat

- Marc DEPOORTERE (Directeur)
- M. Alexis DALL'ASTA